

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ У ФОРМУВАННІ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЧИТАННІ УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ

Наталія ШВАБ

*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
історико-філологічного факультету,
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Науковий керівник:

Аліна КРУГЛЯК

*викладач кафедри романо-германської філології
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне*

У сучасних умовах глобалізації володіння іноземною мовою виступає вагомим чинником ефективної комунікації, що відкриває широкі перспективи для особистісного зростання, професійного становлення та академічної мобільності. Одним із центральних завдань у процесі вивчення англійської мови є розвиток умінь читання, оскільки цей вид мовленнєвої діяльності не лише сприяє збагаченню словникового запасу та закріпленню граматичних структур, але й має позитивний вплив на формування навичок аудіювання, письма й усного мовлення.

Читання текстів англійською мовою виконує не лише освітню, а й культурознавчу функцію. Завдяки роботі з автентичними матеріалами учні отримують можливість ознайомитися з соціокультурними особливостями англійських країн, що сприяє формуванню міжкультурної компетентності. Крім того, робота з текстами стимулює розвиток критичного мислення, аналітичних здібностей, самостійності в навчанні, що особливо актуально для учнів середньої школи – вікового етапу, на якому відбувається активне становлення когнітивних та соціальних умінь.

У цьому контексті важливим педагогічним завданням є створення сприятливих умов для результативного формування навичок читання у школярів середньої ланки. Ефективність освітнього процесу зумовлюється не лише добором адекватних методів і засобів, але й

урахуванням індивідуально-психологічних характеристик учнів цього віку

Згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти [4], основною метою вивчення іноземної мови є формування комунікативної компетентності, що передбачає освоєння мови як засобу міжкультурного спілкування та розвиток здатності застосовувати її для взаємодії між культурами та цивілізаціями сучасного світу.

Читання іноземною мовою є не лише важливим компонентом комунікативних умінь, але й одним із найпоширеніших способів здійснення іншомовної комунікації [3, с. 5]. Навчання читання іноземною мовою сприяє успішному засвоєнню мови загалом [2].

Читання має важливе значення в навчальному процесі як інструмент здобуття знань. Воно сприяє засвоєнню мовного матеріалу, його закріпленню та накопиченню. Читання іноземною мовою є не лише важливим комунікативним умінням, а й засобом взаємодії, який, разом з усним мовленням, є одним із основних видів мовленнєвої діяльності. Воно активно застосовується для іншомовної комунікації, і учні середньої школи повинні оволодіти ним згідно з вимогами чинної програми [5] та Державного стандарту базової середньої освіти [6].

Ж. Є. Глущенко визначає основні напрями застосування навичок читання іноземною мовою [1, с. 2-5]:

- освоєння графічної системи іноземної мови;
- покращення володіння лексикою;
- засвоєння звукових, графічних та граматичних форм слова, його значення та використання у різних контекстах;
- розширення активного і пасивного словникового запасу;
- вдосконалення граматичних і композиційних аспектів мови, побудови висловлювань різного обсягу;
- покращення вимови та навчання інтонації;
- вміння ділити текст на змістові частини з різним ступенем важливості.

Процес навчання умовно поділяється на дві основні стадії: підготовчу та стадію зрілого читання. Залежно від мети та завдань використовуються різні види читання, такі як ознайомлювальне, вивчаюче та вибіркове, кожен з яких має свою специфічну методику. Наприклад, ознайомлювальне читання націлене на загальне розуміння тексту, вивчаюче — на детальний аналіз, а вибіркове — на швидкий пошук конкретної інформації.

Формування англомовної компетентності в читанні у сучасних школярів стикається з низкою викликів, зумовлених цифровізацією, зміною парадигми навчання (НУШ) та соціальними факторами.

Основні сучасні виклики включають:

Кліпове мислення та зниження концентрації: Учні звикли до коротких текстів (соцмережі, месенджери), через що їм важко фокусуватися на довгих, складних або академічних текстах, що знижує глибину розуміння.

Інформаційне перевантаження: Велика кількість контенту ускладнює вибір якісних автентичних матеріалів, що відповідають інтересам та рівню знань учнів.

Мотиваційний бар'єр: Невідповідність навчальних текстів сучасним інтересам учнів веде до втрати інтересу до читання іноземною мовою.

Цифрова нерівність та потреба в нових методах: Необхідність впровадження інтерактивних методів (блог-ресурси, цифрові платформи) вимагає високої цифрової грамотності від педагогів та наявності технічного забезпечення.

Необхідність формування функціональної грамотності: Сучасний виклик полягає не просто в технічному вмінні читати, а в здатності інтерпретувати, критично оцінювати та використовувати інформацію з тексту [8].

Шляхи вирішення та актуальні підходи:

Диференційований підхід: Використання різнорівневих завдань та тематичних текстів для індивідуалізації навчання.

Розвиток критичного мислення: Навчання роботі з різними типами автентичних матеріалів (статті, блоги, новинні стрічки) для формування лінгвокультурної компетентності.

Використання інноваційних технологій: Впровадження онлайн-ресурсів та мультимедійних матеріалів для підвищення мотивації та залученості.

Комунікативна спрямованість: Читання розглядається як засіб отримання інформації для подальшого обговорення (усна або письмова інтерпретація) [9].

Критеріями сформованості читаннєвої компетентності англійською мовою визначено: темп читання, розуміння змісту, уміння знаходити необхідну інформацію, правильну вимову та інтонаційне оформлення.

Відповідно до обраних критеріїв, виокремлено три рівні сформованості компетентності: високий, середній і низький. Дослід

проводився на базі Рівненської гімназії №20 Рівненської міської ради за участі учнів 5-А та 5-Б класів, по 30 осіб у кожному.

На констатувальному етапі встановлено, що у 20% учнів 5-А класу та 23,33% учнів 5-Б класу рівень читаннєвої компетентності є високим. Водночас 30% учнів 5-А та 36,67% учнів 5-Б класу продемонстрували низький рівень сформованості. Враховуючи отримані дані, 5-А клас обрано як контрольну групу, а 5-Б – як експериментальну.

На контрольному етапі зафіксовано зростання кількості учнів із високим рівнем сформованості читаннєвої компетентності: у контрольній групі – з 23,33% до 33,33%, що свідчить про помірне покращення; в експериментальній – із 26,67% до 53,33%, що демонструє суттєве зростання. Водночас середній рівень у контрольному класі дещо зменшився (з 46,67% до 43,33%), а в експериментальному – знизився помітніше (з 40% до 33,33%). Найвідчутніші зміни стосуються зниження кількості учнів із низьким рівнем: у контрольній групі – з 30% до 23,33%, в експериментальній – з 33,33% до 13,33%.

Таким чином, результати експерименту підтверджують гіпотезу дослідження: впровадження інтерактивних, ігрових методів навчання, залучення автентичних текстів і використання мультимедійних ресурсів сприяє ефективнішому формуванню навичок читання англійською мовою в учнів середнього шкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глуценко Ж. Є. Організація читання на уроках іноземної мови. Англійська мова та література. 2010. №16. С. 2–5.
2. Дітчик С., Деркач, Ю. Теоретичні засади формування навичок читання у процесі вивчення іноземної мови у початковій школі. Молодий вчений. №9. С. 201–204. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-9-85-43>
3. Єременко Т. Є. Контекстний підхід до формування англомовних інтонаційних навичок у студентів факультету іноземних мов. In: The 5 th International scientific and practical conference “Scientific research: modern challenges and future prospects” (December 16-18, 2024) MDPC Publishing, Munich, Germany. 2024. P. 626-630.
4. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / під ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
5. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 5 – 9 класи: Наказ МОН України від 07.06.2017 № 804. URL:

- <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/programi-inozemni-movi-5-9-12.06.2017.pdf> (дата звернення: 02.01.2025).
6. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : Постанова Каб. Міністрів України від 30.09.2020 № 898 : станом на 2 верес. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-п#Text> (дата звернення: 15.01.2025).
 7. Чорна О. О., Семенюк І. І. Методика навчання читання англійською мовою в середній школі. *Filologia, socjologia i kulturoznawstwo. Wspolczesne problemy i perspektywy rozwoju : zbior artykulow naukowych.* 2016. С. 52–55.
 8. Сем'ян, Н., Денисенко, Т. (2023). Blogs as a means to enhance reading proficiency in the english language for 10th-grade students. *Ars linguodidacticae* (12), 18–33. URL : <https://doi.org/10.17721/2663-0303.2023.2.02>
 9. Бабінець В. П. Формування англомовної компетентності у читанні учнів початкової школи засобами диференційованих вправ під час організації роботи із тематичним текстом // *The use of modern technologies in higher education institutions: матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції (27–29 жовтня 2025 р., Роттердам, Нідерланди).* – Роттердам, 2025. – С. 69–73.